

Asia: VN/2434/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tuote- ja palvelukaupan yhdistys Etu ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja toteaa erikoiskaupan toimijoiden näkemyksinä seuraavaa:

Erityisesti: 2 § Soveltamisala. Miten arvioitte esitettyä soveltamisalaa? Puuttuuko mielestänne jokin keskeinen lainsäädännön ala soveltamisalasta? Mikä? Perustelkaa mielipiteenne.

Lakiesityksen mukaan suojelua sovelletaan ilmoittajan ohella ilmoittajaa ilmoitusmenettelyssä työnsä yhteydessä avustavaan henkilöön. Avustajana mahdollisesti toimivien henkilöpiiri jää kuitenkin sääntelyssä liian avoimeksi ja sitä tulisi tarkentaa.

Olisi perusteltua todeta selkeästi, että avustajana voivat toimia esimerkiksi luottamusmies tai luottamusvaltuutettu sekä työsuojaletuvaltuutettu.

Direktiivin resitaalikappaleta 41 on tulkittu siten, että suoja ulotettaisiin koskemaan mm. ammattiliiton lakimiestä, asianajajaa tai oikeusavustajaa, joka työtehtäviinsä liittyen avustaa ilmoittajaa.

Direktiivin tarkoituksena on suojata yritysten sisäisiä ammattiliiton ja työntekijöiden edustajia, ei ulkopuolisia tahoja tai henkilöitä, jotka avustavat ilmoittajaa ammattiinsa liittyen.

Sääntelyn ulottaminen näin laajalle voi aiheuttaa myös tulkintaongelmia sen suhteen, milloin laissa tarkoitettun avustamisen kynnyks ylittyy.

Erityisesti: Mikä laki mielestänne puuttuu soveltamisalasta?

-

2 luku Ilmoittajan suojelun yleiset edellytykset ja ilmoittaminen

Lakiesityksen 7 §:n mukaan ilmoittajan tulee tehdä ilmoitus epäilystä väärinkäytöksestä ensisijaisesti julkisen tai yksityisen oikeushenkilön sisäiseen ilmoituskanavaan, ja sisäinen kanava voidaan ohittaa vain laissa mainittujen edellytysten täytyessä.

Tätä on pidettävä oikeana, koska yritys tai muu sisäisen ilmoituksen vastaanottava organisaatio voi selvittää viranomaista nopeammin ja tehokkaammin, onko epäily väärinkäytöksestä perusteltu, puuttua väärinkäyttöön, ja tarvittaessa saattaa asian itse viranomaisen käsiteltäväksi.

Erityisesti: liittykö toimintanne kannalta sisäisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuteen ongelmia? Mitä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

Erityisesti: liittykö toimintanne kannalta ulkoisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuteen ongelmia? Mitä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

3 luku Sisäisiin ja ulkoihin ilmoituksiin sovellettavat säännökset

-

Erityisesti: miten arvoisitte tietosuojaan liittyviä kysymyksiä (19 §:n salassapitovelvollisuus ja 20 §:n henkilötietojen käsittely)

Avustavan henkilön salassapitovelvollisuuteen ja sen rikkomisen sanktiointiin on kiinnitettävä erityistä huomiota, mikäli ilmoittajan avustajana voi toimia muukin henkilö kuin ilmoittajaa suhteessa ilmoituksen kohteeseen edustava henkilöstön edustaja.

4 luku Tietojen julkistaminen

-

5 luku Suojelutoimenpiteet

-

Erityisesti: miten arvoisitte esitettyä suojelun tasoa, onko se riittävä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

6 luku Seuraamukset

-

2. Esitysluonnoksen vaikutusten arviointi/yleiset kommentit

Yrityskohtaisten vaikutusten arviointia on pidettävä kokonaisuutena riittämättömänä. Muun muassa sitä, millaisia kertaluonteisia ja jatkuvia kustannuksia ja hallinnollista taakkaa sisäisen ilmoituskanavan perustamisesta ja sen ylläpitämisestä aiheutuu, ei ole arvioitu. Ilmoituskanavien käytön nykytilaa ja lain mukanaan tuomia muutostarpeita ei ole myöskään selvitetty kattavasti.

2.1 Millaisia vaikutuksia esitetyllä lailla ennakoitte olevan toimintaanne?

-

2.2 Onko esityksessä tunnistettu toimintanne kannalta merkittävät vaikutukset? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.3 Ovatko yksityisen sektorin yrityksiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.4 Ovatko valtion viranomaisiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.5 Ovat kuntiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

3. Muut huomiot. Mahdolliset muut huomionne ehdotetusta sääntelystä ja esityksistä.

Ilmoitusten säilyttämiseen tulee säätää täsmällinen määräaika. Väitteitä vastatoimien kohteeksi joutumisesta voi tulla vielä hyvin pitkän ajan kuluttua ilmoituksen tekemisestä ja ilmoitusten tietojen säilyttäminen hyvin pitkään ei ole perusteltua.

Ilman määräaika ilmoitukseen liittyviä tietoja joudutaan säilyttämään pysyvästi. Tämä on ristiriidassa henkilötietojen käsittelyn peruslähtökohtien kanssa, joiden mukaan tietojen määrä ja säilytysaika pitäisi olla mahdollisimman lyhyt.

Työsopimuksen päättämiseen liittyviä sopimuksia ei tule missään olosuhteissa pitää kiellettyinä vastatoimena. Kyseessä on tällöin sopimus, ei yksipuolinen toimenpide.

Lakiesityksen 24 §:n perustelujen mukaan "kyse voisi olla pykälässä tarkoitettu kielletystä vastatoimesta silloinkin, kun menettely ei aiheuta ilmoittajalle haittaa, mutta haitan aiheutuminen olisi toimen luonteesta johtuen ollut mahdollista."

Vastatoimen perustaminen ei voi perustua pelkkään mahdollisuuteen. Kohta on erittäin tulkinnanvarainen ja se tulisi poistaa.

Hyvityksen määrää tulisi merkittävästi myös alentaa, jos mahdollisen vastatoimen aiheuttama seuraus on estetty tai poistettu.

Aikataulu

Ilmoittajansuojeludirektiivin 26 artiklan 1 kappaleen mukaan jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 17. päivänä joulukuuta 2021.

On erittäin epävarmaa, voidaanko näin laajamittainen ja täysin uudentyyppinen laki käsitellä huolellisesti ja perusteellisesti eduskunnassa ennen kyseistä päivää. Joka tapauksessa yrityksille ei jää lainkaan aikaa sisäisten ilmoituskanavien käyttöönottoon tai jo olemassa olevien ilmoituskanavien arviointiin ja tarvittavien muutosten toteuttamiseen.

Kohtuutonta voimaantuloaikataulua on lykättävä direktiivin aikarajasta huolimatta, koska asian valmistelu on jäänyt hyvin myöhään. Lain tulisi tulla voimaan vasta kuuden kuukauden kuluttua sen hyväksymisestä, jotta yritykset voivat huolehtia lakisäätöistä velvollisuuksistaan asianmukaisesti.

Ropponen Jukka
Tuote- ja palvelukaupan yhdistys Etu ry